

Marineofficieren van Nederland verenigt u!

In de recente column van vice-admiraal R.P. Tas in *Alle Hens* riep hij op als team te werken aan de toekomst. De leidraad hiervoor bestaat onder andere uit het *Sailplan* waarvan in januari 2023 een update zal verschijnen.¹ De admiraal benadrukte dat dit plan vooral zal ingaan op de vraag wat we moeten gaan doen. Volgens ons besturingsmodel is dit een zuivere benadering. Een operationeel commando is een uitvoeringsorganisatie en de Bestuursstaf maakt het beleid. Dit besturingsmodel heeft grote consequenties voor de wijze waarop wij als marine-professionals bijdragen aan de Nederlandse defensiestrategie. Een strategie is geen dik boekwerk dat door wijze leiders aan de top wordt geschreven, maar de uitkomst van debat, denken en militair intellectuele verbeeldingskracht. Dit schrijven gaat over de wijze waarop dit team meer kan bijdragen aan deze strategievorming.

Maritiem-strategische visie

Marineschepen.nl publiceerde onlangs een verslag van een interview met KTZ P.H.A. Flos van de DMO.² Flos gaf uitleg over het DMO-project TRIFIC, dat staat voor *The Rapidly Increased Firepower Capability Royal Netherlands Navy*. Een uitwerking kan bestaan uit een fregat omringd door laag bemande civiel gebouwde schepen, die o.a. luchtverdedigingsraketten of kruisvluchtwapens zouden kunnen afvuren. Voor dit project wordt o.a. samengewerkt met TNO en mogelijk bestaan er raakvlakken met een HCSS-studie over *Integrated Air and Missile Defense*.³ In alle eerlijkheid heb ik veel bedenkingen bij een dergelijke toepassing, maar wie ben ik? Het is goed mogelijk dat ik het bij het verkeerde eind heb. Wat me echter zorgen baart is dat technologische afdelingen zulke gedetailleerde studies uitvoeren (hetgeen hun taak is) zonder dat er een maritiem-strategische en operationele visie tegenover staat. Het enige publiekelijk beschikbare defensiedocument in deze context is een Functioneel Concept uit 2020.⁴ Het hoofdstuk over *Maritime Strike* in dit document is naar mijn opvatting nog onvolwassen. Daarnaast bestaan er eigenlijk alleen externe rapporten zoals de HCSS-studie over het marine-optreden in brede zin.⁵

Binnen de Defensiestaf wordt zonder twijfel door enkele stafofficieren hard gewerkt aan het schrijven van dergelijke documenten, maar daar wringt de schoen: hun capaciteit is na alle reorganisaties beperkt en onze collectieve maritiem-operationele denkkraft is versnipperd over een groot aantal organisaties. Het effect van versnippering wordt versterkt door de in mijn ogen verkeerde gewoonte discussies over strategie binnenskamers te voeren. Het gevolg is een gebrek aan participatie door en betrokkenheid van voldoende marineofficieren met toekomstvisie. Bedrijfskundig hebben we alles prima in de hand. De Admiraliteitsraad heeft in 2020 een proces van *Strategic Foresight* geïnitieerd.⁶ Inhoudelijk een goed initiatief dat het strategisch denken van vooral de marineleiding heeft versterkt. Het is jammer dat dit proces tot op heden geen publiekelijk gedeeld strategisch document heeft opgeleverd, met als uitzondering een procesbeschrijving. Dit werkt in de hand dat officieren een afwachtende houding aannemen en strategie gaan beschouwen als iets dat via defensienota's of Sailplannen tot hen komt met als opdracht dit uit te voeren zonder dat zij actief participeren in het vormen van dit beleid. Vanzelfsprekend worden besluiten genomen door de leiding maar zo'n keuze en beslismoment zou niet meer dan de bekrachtiging van *bottom up* denkwerk moeten zijn. De realiteit is dat onze strategie op dun ijs staat. Zoals hiervoor benoemd is onze kennis over *Maritime Strike* nog veel te summier hetgeen te illustreren is met de bevinding dat hierover tot heden nog geen enkel artikel in ons *Marineblad* is verschenen.

Geïnteresseerden kwamen op donderdag 24 november jl. bijeen in de raadzaal van de Beurs van Berlage om te discussiëren over de toekomst van de Koninklijke Marine (G. Baks, Photocom)

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Donderdag 24 november jl. vond in Amsterdam een KVMO-symposium plaats over strategie. Hierbij kwam meerdere keren de verhouding tussen het aantal mariniers en vlootpersoneel ter sprake. Een verhouding die echter veel pregnanter was, maar door niemand werd uitgesproken, was de verhouding tussen het geringe aantal aanwezige actief dienende marineofficieren en de talrijke andere deelnemers die overigens wijze woorden spraken. Eigenlijk was er maar één actief dienende marineofficier die aan de discussie deelnam. Hij verdedigde het bestaande beleid met verve en wellicht is dit waar de schoen wringt. We zijn heel goed in het verdedigen van beleid. We zijn minder goed in het ter discussie stellen van mogelijke strategische keuzen.

Tegelijkertijd zijn er ook lichtpuntjes. Er zijn steeds meer studenten van de Hogere Defensie Vorming (HDV) die hun thesis over militair operationele onderwerpen schrijven en in het *Marineblad* lijkt er een kentering naar een stijgend aantal artikelen te bestaan. Dit is echter nog maar het begin van wat nodig is om de aankomende marine-investeringen van het benodigde intellectuele fundament te voorzien. Juist omdat onze maritieme denkkraft zo verspreid is over de gehele defensieorganisatie, zullen we alle netwerk-instrumenten moeten inzetten om het marine-denken naar een hoger plan te tillen. Ons budget is weliswaar flink vergroot, maar de wetmatigheid dat ieder materieelproject in de praktijk doorgaans duurder uitpakt, zal nog vele financiële uitdagingen met zich mee gaan brengen.

Heeft onze marine eerder met dit probleem geworsteld en hoe loste men dit toen op? Het antwoord op deze vraag is te vinden in onze geschiedenis, de periode 1900-1940. De KVMO zoals wie die nu kennen bestond toen nog niet. In plaats daarvan was er een verscheidenheid aan verenigingen waaronder de Marine-Vereeniging (MV) en de Algemene Vereniging van Marinofficieren (AVMO). De AVMO had als doel het behartigen van vooral de materiële belangen van officieren. De MV had vooral het bevorderen van marine krijgskundige kennis als doelstelling. Hiertoe organiseerde de MV iedere winter drie tot zeven discussieavonden waarin fel werd gedebatteerd over diverse marine-aangelegenheden die vaak een strategisch karakter hadden. De discussies van de Vereeniging werden nauwgezet genotuleerd en de verslagen werden verspreid over militaire bibliotheken, instituten en leesgezelschappen. Daarnaast schreven de leden vele artikelen die als bijbladen in het *Marineblad* werden gepubliceerd. Dit leverde kwalitatief waardevolle polemieken op. Tenslotte rekende de Vereeniging tot haar taak MV-standpunten naar buiten te brengen om zo het 'Nederlandsche volk' voor te lichten.⁷

LTZ1 J.A. de Gelder roept in het Marineblad van november 1939, in het licht van de aangekondigde slagkruisers, op tot het ontwikkelen van een vlootplan (collectie KVMO)

Eind jaren dertig culmineerde dit marine-denken in een ambitieus plan voor de bouw van een vloot met als kern slagkruisers dat door de regering werd overgenomen.⁸ Ik wil geenszins beweren dat het buitenlandse en koloniale beleid, waar het slagkruiserplan een onderdeel van uitmaakte, verstandig was maar wel dat dit plan, voor zover ik dit kan overzien, in krijgskundig opzicht het knapste betoog vormt dat ooit door Nederlandse marineofficieren is geschreven: een uitkristallisatie van militair operationele denk- en verbeeldingskracht dat na de oorlog het intellectuele fundament voor de harmonische vloot zou gaan vormen. Na de oorlog kreeg de (later Koninklijke) Vereniging voor Marine Officieren een meer naar binnen gericht karakter en nam de intensiteit van de discussie sterk af. Een ontwikkeling waar KTZ b.d. C.J.W. van Waning zich in 1971 over opwond, maar ook een trend die sindsdien niet echt is omgekeerd.⁹ De laatste jaren heeft de KVMO weliswaar altijd voorzitters gehad die zich publiek uitspraken, maar de strategische discussies zijn veel minder intensief dan in de periode vóór WOII. Zonder debat kan strategie zich niet vormen. Toentertijd waren discussies weliswaar fel, maar leidden steeds tot overeenstemming over de te volgen strategie die vervolgens door interne tegenspraak juist werd gelouterd en verbeterd.

Ten slotte

Ik wil geenszins pleiten voor een terugkeer naar de chaotische jaren '30. Onze huidige vorm van overheidsbestuur heeft veel goeds gebracht. De casus laat ons echter een belangrijke les zien. In beide gevallen waren de marineofficieren verspreid over een groot aantal verschillende organisaties. Destijds kwam dit vooral omdat er nog geen grote gecentraliseerde staven bestonden. Nu komt dit doordat we weliswaar grote staven hebben, maar deze zijn verdeeld over een complexe structuur van organisaties en directies. In beide gevallen bestond de uitdaging erin hoe je met een kleine groep officieren toch bloeiend strategische denken laat ontstaan. De sleutelfactoren hiervoor bestaan uit: 1. openbaar debat. 2. actieve participatie door officieren op alle niveaus en 3. het besef dat maritiem-strategisch denken iets is dat je niet kunt uitbesteden aan externe denktanks, maar van binnenuit moet ontwikkelen.

**KTZ drs. H. (Henk) Warnar is Universitair Hoofddo-
cent bij de NLDA/sectie Militair Operationele Weten-
schappen.**

Noten

- 1 Alle Hens Column C-ZSK d.d. 17 november 2002, https://magazines.defensie.nl/allehens/2022/09/01b_slider-bij-column_09-tas
- 2 <https://marineschepen.nl/nieuws/TRIFIC-nieuw-plan-voor-zwaarbewapende-laagbemande-schepen-231122.html>
- 3 <https://hcss.nl/report/surviving-the-deadly-skies/>
- 4 CZSK FC Litops 2035, nov 2020
- 5 HCSS, 'Geopolitics and Maritime Security, A broad perspective on the future capability portfolio of the Royal Netherlands Navy', 2019
- 6 P.G.H. Duran MA en dr. R.M. de Ruiters, 'Navigeren door het terra incognita van de toekomst, Vijf jaar Strategic Foresight bij de Koninklijke Marine en Koninklijke Luchtmacht', in: *Militaire Spectator* 191, nr. 5 (2022)
- 7 H. Ferwerda, 'Algemene vergadering op donderdag 10 januari 1935, notulen', in: *Marineblad* (1935), p8
- 8 Rapport, 12-sep-39 Ministerie van Algemene Zaken, (1932) 1937-1945, 2.03.06 nr 317, Commissie Furstner ingesteld op mondelingen last door de minister van Defensie, NL-HaNA
- 9 Waning C.J.W. van, 'Marine-officieren met hun organen (1883-1970): Een beschouwing bij de voltooiing van de 80ste jaargang van het Marineblad', in: *Marineblad* (1971)